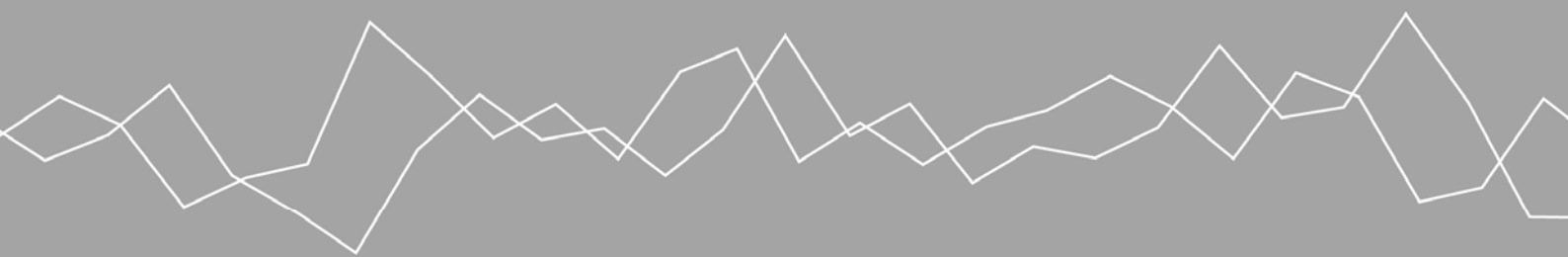

Monitor jonge fiscalisten 2009

Amsterdam, juni 2009
In opdracht van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB)

Monitor jonge fiscalisten 2009

Theo Smid
Djoerd de Graaf

A decorative horizontal line art graphic consisting of several overlapping, jagged, and irregular lines in a light gray color, spanning the width of the page.

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2009-34

ISBN 978-90-6733-500-3

Copyright © 2009 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen en dergelijke, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Hoe groot is de uitstroom?	3
2.1	Instroom.....	4
2.2	Uitstroom.....	5
3	Wie zijn de jonge fiscalisten?	11
3.1	Achtergrond.....	11
3.2	Tijdens de opleiding	12
4	Wat is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten?	13
4.1	Wat krijgen ze?	13
4.2	Wat willen ze?.....	17
5	Waar komen jonge fiscalisten terecht?	19
6	Wat is de vraag naar jonge fiscalisten?	23
7	Samenvatting en vergelijking met 2008.....	27
	Bijlage: Databronnen	31

1 Inleiding

De arbeidsmarktpositie van pas afgestudeerde fiscalisten is al jaren krap. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) heeft daarom behoefte aan zicht op de arbeidsmarktpositie van hoogopgeleide fiscalisten die pas het onderwijs hebben verlaten. SEO Economisch Onderzoek voert in opdracht van de NOB een jaarlijks onderzoek uit waarin die arbeidsmarkt wordt geschetst. In het laatste onderzoek, uit 2008, kwam wederom naar voren dat de arbeidsmarktvooruitzichten van fiscalisten buitengewoon goed zijn. Dit rapport kijkt naar de situatie anno 2009. In tegenstelling tot het onderzoek van 2008 is dit jaar ook de vraagzijde onderwerp van onderzoek. Directe aanleiding voor deze toevoeging vormt het uitbreken van de economische crisis in de loop van 2008. Dat kan gevolgen hebben voor de vraag naar fiscaal personeel.

Centraal in dit rapport staat wederom de vraag: *“Hoe heeft de uitstroom van jonge fiscalisten uit het hoger onderwijs zich in de afgelopen jaren ontwikkeld en hoe luiden de verwachtingen voor de nabije toekomst?”* Daarnaast beantwoordt het rapport dit jaar ook de volgende vraag: *“Wat zijn de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel bij de grotere kantoren?”* De aanbodzijde definiëren wij als de jaarlijkse uitstroom uit het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo). Op hbo-niveau bestaat één opleiding voor fiscalisten: fiscale economie; op wo-niveau zijn er twee: fiscaal recht¹ en fiscale economie. We concentreren ons op deze drie studies, waarbij de focus ligt op de wo-opleidingen. Cijfers krijgen pas betekenis als ze in perspectief worden geplaatst. Of fiscalisten veel verdienen of niet, wordt bijvoorbeeld pas echt duidelijk als hun salaris wordt afgezet tegen het salaris van hoger opgeleiden met een vergelijkbare opleiding. We vergelijken de gegevens van de fiscalisten in dit rapport daarom op een aantal plekken met hoger opgeleiden die een soortgelijke opleiding hebben gevolgd. Probleem daarbij is dat fiscale opleidingen zeer specifiek opleiden. Vergelijkbare opleidingen zijn daardoor nauwelijks voorhanden. Net als in de vorige jaren wordt wederom gebruik gemaakt van ‘referentieopleidingen’. Dit jaar zijn dat de volgende opleidingen: bedrijfseconomie voor fiscale economie op wo-niveau, notarieel recht en Nederlands recht voor fiscaal recht, en accountancy en Management, Economie en Recht (MER) voor fiscale economie op hbo-niveau. We zijn ons ervan bewust dat afgestudeerden in deze opleidingen slechts zeer beperkt concurreren met afgestudeerde fiscalisten.

Het onderzoek is voornamelijk gebaseerd op drie databronnen: het SEO/Elsevier-bestand, de cijfers van het CBS/IB-Groep, en een door SEO Economisch Onderzoek afgenomen enquête onder de grotere kantoren met fiscaal personeel. In het SEO/Elsevier-onderzoek Studie & Werk wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerde hoger opgeleiden door middel van een (internet)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. De data van het CBS/IB-Groep betreffen instroom en uitstroom bij de fiscale opleidingen. De door SEO afgenomen enquête is een internetenquête onder kantoren met tien of meer leden van de NOB. In deze enquête is gevraagd naar de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel op de kantoren. De bijlage gaat nader in op de drie databronnen.

---

¹ Voorheen werd deze opleiding ‘fiscaal-juridische opleiding’ genoemd.

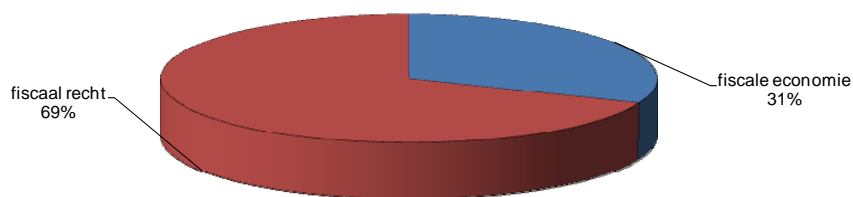
De opbouw van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 gaat in op hoeveel studenten een fiscale opleiding zijn gaan volgen in de afgelopen jaren en op de verwachte uitstroom vanuit die opleidingen op de arbeidsmarkt in de komende jaren. Hoofdstuk 3 schetst een beeld van wie deze fiscalisten zijn. Wat is hun achtergrond, ook tijdens de opleiding? Hoofdstuk 4 beschrijft de arbeidsmarktpositie van fiscalisten. Wat zijn hun arbeidsvoorwaarden en welke arbeidsvoorwaarden wensen ze? Hoofdstuk 5 geeft weer in welke sectoren en functies fiscalisten terecht komen. Hoofdstuk 6 behandelt de vraagzijde. Wat zijn de recente ontwikkelingen in de in- en uitstroom van fiscaal personeel op de grotere kantoren? Hoofdstuk 7 ten slotte vat samen.

2 Hoe groot is de uitstroom?

Fiscalisten worden in het academisch onderwijs gevormd aan twee verschillende faculteiten: de juridische en de economische. Gemiddeld over de afgelopen drie jaren is de verdeling van de uitstroom zo'n 70% fiscaal jurist en 30% fiscaal econoom (zie Figuur 2.1). Beide vormen slechts een klein deel van het totaal aantal gediplomeerden in het wetenschappelijk onderwijs. De fiscaal juristen vormen ruim 1% van de totale uitstroom, de fiscaal economen ongeveer 0,5%. Andere opleidingen binnen dezelfde faculteiten zijn groter. Zo heeft circa 2% van de afgestudeerden bedrijfseconomie gestudeerd en ruim 7% Nederlands recht. Een andere 'vergelijkbare' opleiding - notarieel recht - is met ruim 0,5% van de uitstroom ook klein.²

Figuur 2.1: Academisch geschoolde fiscalisten in afgelopen drie jaren

Bron: CBS/IB-Groep, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Ook van de afgestudeerde hbo'ers maken de fiscaal economen slechts een klein deel uit, namelijk 0,25%. Daarmee is fiscale economie een veel kleinere studie dan MER (4%) en ook accountancy heeft met ruim 1% van de totale uitstroom meer afgestudeerden.³

Dit hoofdstuk beschrijft welke ontwikkeling de uitstroom uit de fiscale opleidingen de afgelopen jaren heeft doorgemaakt en naar verwachting de komende jaren zal doormaken (Paragraaf 2.2). Aangezien de instromers in de opleiding van nu, de uitstromers van straks zijn, werpt Paragraaf 2.1 eerst een blik op de instroom in de fiscale opleidingen.

² Gebaseerd op drie jaren.

³ Gebaseerd op drie jaren.

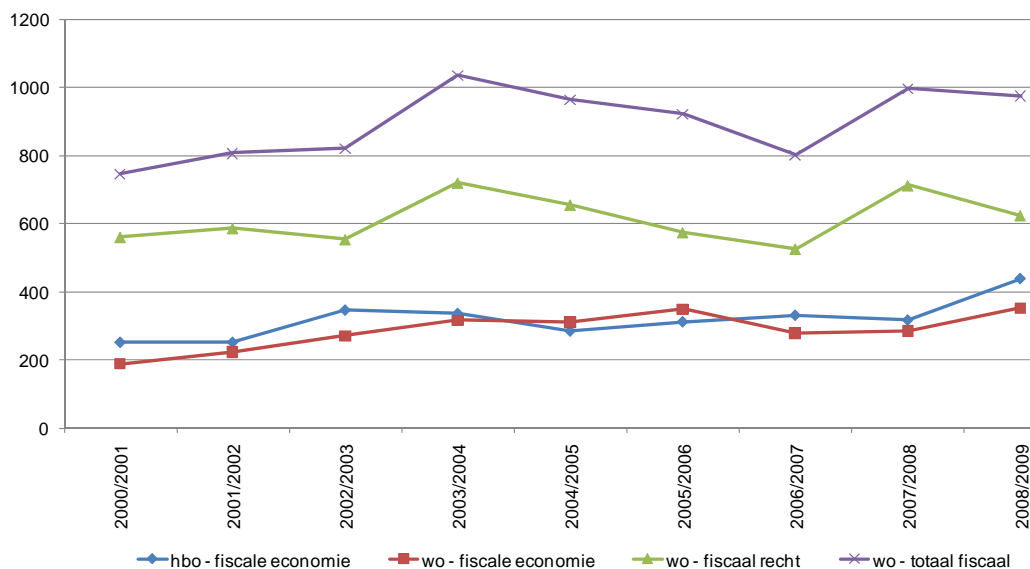
2.1 Instroom

Vanaf het studiejaar 2002/2003 is de structuur van het hoger onderwijs in Nederland veranderd: de bachelor-masterstructuur is ingevoerd. Deze structuur houdt in dat bachelor- en masteropleidingen worden onderscheiden. De bacheloropleiding volgt op een vooropleiding in het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs. De bacheloropleiding in het wo duurt drie jaar, de masteropleiding één of twee jaar. In het hbo zijn alle vierjarige opleidingen in 2002 omgezet in vierjarige bacheloropleidingen.⁴

Zowel de complete academische opleiding fiscale economie als fiscaal recht bestaan uit een driejarige bacheloropleiding en een eenjarige masteropleiding. Het begin van de bacheloropleidingen is algemeen, dat wil zeggen dat gemeenschappelijke vakken met respectievelijk andere economiestudenten en andere rechtenstudenten worden gevolgd. Gaandeweg de opleiding specialiseren studenten zich steeds verder in fiscale economie en fiscaal recht. Voor de masteropleiding fiscaal recht is de bachelor fiscaal recht vereist en voor de masteropleiding fiscale economie de bachelor fiscale economie. Dit is evenwel niet het hele verhaal. Zo bestaan bij meerdere instellingen schakelprogramma's van een jaar voor hbo-bachelors en worden er soms (kortere) schakelprogramma's voor andere wo-bachelors aangeboden.⁵

Figuur 2.2 geeft weer hoe de instroom in de drie fiscale opleidingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Het gaat hierbij om de instroom in de studies oude stijl en de instroom in de bacheloropleidingen (vanaf studiejaar 2002/2003).

Figuur 2.2: Instroom van fiscalisten in het hoger onderwijs (voltijd, deeltijd en duaal)

Bron: CBS/IB-Groep, bewerking SEO Economisch Onderzoek

⁴ <http://www.minocw.nl>

⁵ <http://www.schoolweb.nl>

Het aantal instromers in de opleiding fiscaal recht schommelt tussen circa 500 en 700 studenten. Na een hoogtepunt in 2003/2004 nam het aantal nieuwe studenten in de drie daaropvolgende jaren af tot ruim 500 in 2006/2007. In 2007/2008 was er weer sprake van een (aanzienlijke) stijging tot ongeveer 700 studenten. In het laatste jaar, 2008/2009, is het aantal instromers in de opleiding fiscaal recht echter weer afgenomen tot ruim 600 studenten. De opleiding fiscale economie is vanaf 2000/2001 gegroeid: het aantal nieuwe studenten nam toe van bijna 200 tot ongeveer 350 in 2005/2006. Na een lichte daling in de twee daaropvolgende jaren is de instroom in 2008/2009 weer terug op het oude niveau: ongeveer 350 studenten. Het aantal instromers hbo fiscale economie was de afgelopen jaren stabiel rond de 300 studenten, maar in 2008/2009 is de instroom fors toegenomen tot ongeveer 440.

Bijna 25% van de instromers in fiscaal recht ging in 2008/2009 in deeltijd studeren. Ook het percentage van de hbo'ers fiscale economie dat voor een deeltijdopleiding koos is met ruim 25% relatief hoog. Kennelijk bestaat er een behoefte aan een deeltijdstudie onder fiscalisten in opleiding. Dat maakt het des te opvallender dat fiscale economie op academisch niveau in de bachelorfase niet in deeltijd wordt aangeboden. In 2008/2009 waren er dan ook geen aanmeldingen als deeltijdstudent fiscale economie op de universiteiten.⁶

Niet alle instromers halen ook de eindstreep van hun opleiding. De Graaf e.a. (2003)⁷ laten zien dat tussen halverwege het eerste en het begin van het derde studiejaar ongeveer een kwart van alle wo-studenten van opleiding verandert. Bovendien vinden ook na het begin van het derde studiejaar en vooral voor de helft van het eerste studiejaar veranderingen plaats. Het is daarom niet verwonderlijk dat ongeveer 40% van de instromers in de drie fiscale opleidingen gedurende de opleiding uitvalt. Daarbij lijkt de uitval uit fiscaal recht wat kleiner te zijn dan de uitval uit fiscale economie op academisch niveau.

2.2 Uitstroom

De fiscale opleidingen kunnen aan verschillende universiteiten en hogescholen worden gestudeerd. Op academisch niveau worden fiscale opleidingen aangeboden in Tilburg, Rotterdam, Maastricht, Groningen, aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU), in Utrecht en in Leiden.⁸ In de laatste drie gevallen kan alleen fiscaal recht worden gestudeerd. Bovendien bieden de VU en de Universiteit Utrecht (UU) enkel een master fiscaal recht aan. De universiteiten in de andere steden bieden volledige opleidingen fiscale economie en fiscaal recht aan. Figuur 2.3 laat zien hoe groot het gemiddelde aandeel van de universiteiten was in de uitstroom (oude stijl en/of master) van de afgelopen drie jaren.

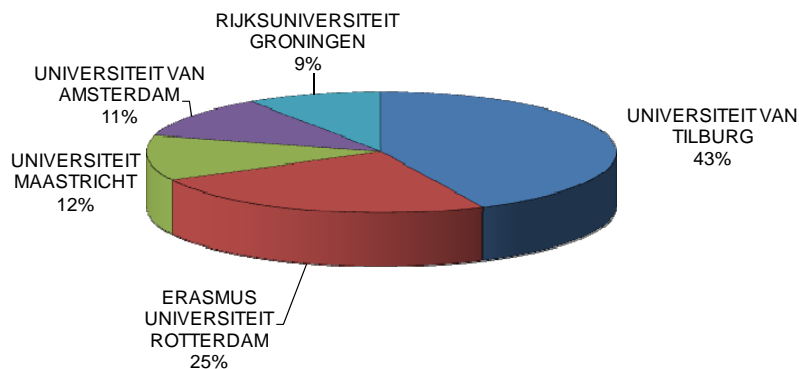
⁶ Fiscale economie wordt op wo-niveau wel in deeltijd aangeboden bij de masteropleiding. Van de fiscaal economen op wo-niveau heeft dan ook 5% in deeltijd gestudeerd. Voor de afgestudeerden fiscaal recht is dit 35% en voor de afgestudeerde fiscale economen op hbo-niveau ongeveer 25%.

⁷ De Graaf, D., U. de Jong, J Korteweg, M. van Leeuwen en I. van der Veen (2003), *Nadere analyses studentenmonitor 2002; studeren met een handicap en studieverloop in het algemeen*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW. SEO-rapportnr. 711.

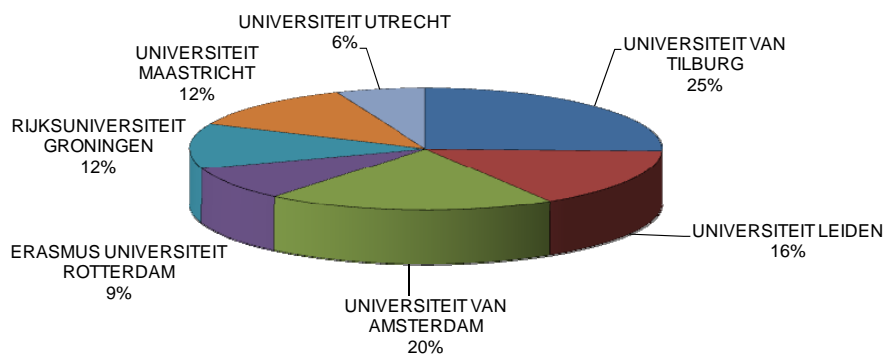
⁸ <http://www.schoolweb.nl>

Figuur 2.3: Aandeel van de universiteiten in de uitstroom

Fiscale economie

Fiscaal recht

Bron: CBS/IB-Groep, bewerking SEO Economisch Onderzoek

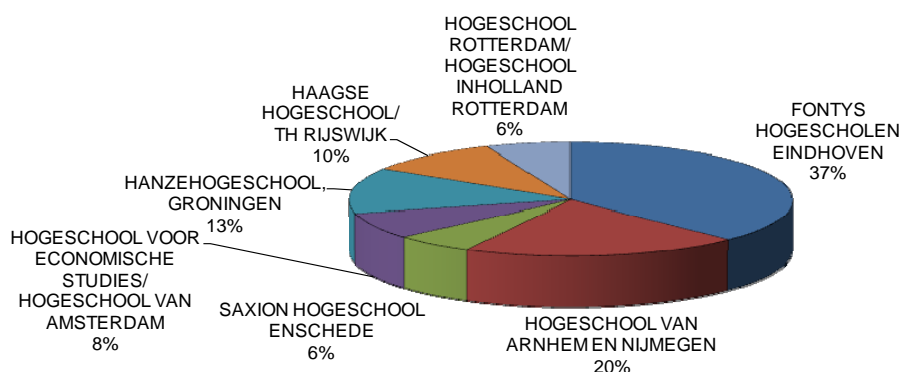
Bij de studierichting fiscale economie is de Universiteit van Tilburg (UvT) met een aandeel van ruim 40% van de uitstroom verreweg de grootste. De Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) heeft 25% van de uitstroom. De Universiteit Maastricht (UM), de UvA en de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) hebben elk ongeveer 10% van de uitstroom. Ook bij fiscaal recht is de UvT het grootst met 25% van de uitstroom, al zijn de verschillen hier kleiner. Aan de UvA studeert

20% van de studenten fiscaal recht af, aan de Universiteit Leiden zo'n 15%. EUR, RuG en UM hebben elk rond de 10% van de uitstroom en aan de UU studeert zo'n 5% van de studenten fiscaal recht af.

Bij de VU geldt dat de master fiscaal recht officieel binnen de opleiding Nederlands recht valt. Dit heeft als consequentie dat in de data geen onderscheid wordt gemaakt tussen de uitstroom uit de masteropleiding fiscaal recht en de uitstroom uit andere masteropleidingen Nederlands recht.⁹ Vandaar dat in Figuur 2.3 de VU niet wordt vermeld. Navraag leert dat de in- en uitstroom vrij constant is en ongeveer 30 studenten per jaar bedraagt. Het is niet precies duidelijk in hoeverre deze vorm van 'bestandsvervuiling' bij andere universiteiten optreedt. Oftewel, hoeveel studenten eigenlijk fiscaal recht studeren in plaats van bijvoorbeeld het geregistreerde Nederlands recht.

Figuur 2.4 toont het aandeel van hbo-instellingen in de uitstroom van fiscaal economen in de afgelopen drie jaar. Daarbij kan worden opgemerkt, dat sinds het studiejaar 2003/2004 de opleiding fiscale economie ook wordt aangeboden aan Hogeschool INHolland (locatie Rotterdam) en Hogeschool Rotterdam. In 2006/2007 zijn daar de eerste fiscaal economen afgestudeerd. In de figuur was het niet mogelijk om onderscheid te maken tussen deze twee instellingen.

Figuur 2.4: Aandeel van de hbo-instellingen in de uitstroom van fiscalisten

Bron: CBS/IB-Groep, bewerking SEO Economisch Onderzoek

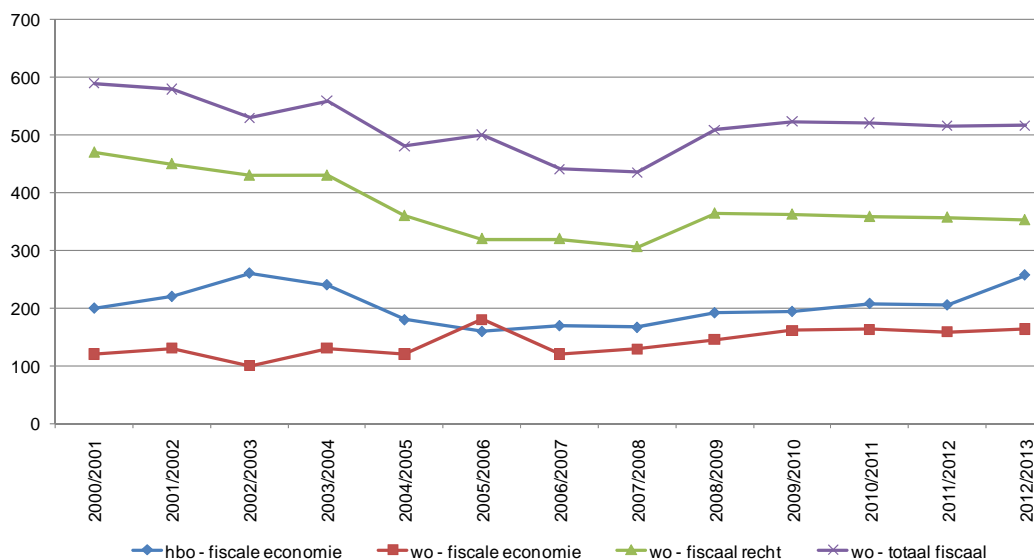
De Fontys Hogescholen Eindhoven leiden met een aandeel van bijna 40% de meeste fiscaal economen op, gevolgd door de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen met 20% van de uitstroom. Saxion Hogeschool Enschede, de Hogeschool voor Economische Studies (gefuseerd met de Hogeschool van Amsterdam), de Hanzehogeschool Groningen, de Haagse

⁹ De eenjarige masteropleiding fiscaal recht van de VU kan ook door bachelors economie worden gevolgd, mits deze voldoende vakken recht hebben gevolgd.

Hogeschool/Technische Hogeschool Rijswijk (HHS/THR) en de Hogeschool Rotterdam en Hogeschool INHolland verdelen de rest van de uitstroom.

Figuur 2.5 toont de totale uitstroom - gesommeerd over de instellingen - uit de drie fiscale opleidingen in de afgelopen jaren. Deze uitstroom van fiscalisten is gebaseerd op de geregistreerde cijfers van het CBS en de IB-Groep. Op basis van de recente instroom en de uitvalpercentages is bepaald hoe de uitstroom zich de komende jaren (vanaf 2008/2009) ongeveer zal ontwikkelen. Het gaat bij de wo-opleidingen om de uitstroom uit de fiscale opleidingen volgens de oude stijl en/of uit de masteropleidingen. De status van de master is immers het best vergelijkbaar met de opleiding oude stijl. Pas na de master is de academische opleiding echt afgerond. Ongeveer 85% van de bachelors bij recht en bij economie weet dat ze na de bachelor verder wil studeren. Van de voltijd masterstudenten bij recht en bij economie heeft ongeveer 85% gekozen voor een inhoudelijk aansluitende opleiding, die dan meestal aan dezelfde universiteit wordt gevolgd.¹⁰

Figuur 2.5: Uitstroom van fiscalisten uit het hoger onderwijs: geregistreerd en prognoses (vanaf 2008/2009)

Bron: CBS/IB-Groep, bewerking en prognoses (vanaf 2008/2009): SEO Economisch Onderzoek

De in het SEO-onderzoek van 2008 voorspelde groei in de uitstroom van fiscalisten heeft zich nog niet ingezet. Desalniettemin wordt voor de komende jaren voor deze opleidingen een groei in de uitstroom verwacht. De uitstroom uit fiscaal recht daalde vanaf 2000/2001 van circa 475 tot zo'n 300 studenten in 2007/2008. De verwachting is dat de uitstroom de komende jaren zal toenemen tot rond de 350 studenten. De uitstroom uit fiscale economie op academisch niveau kende een piek van rond de 175 studenten in 2005/2006. Hiervoor en meteen hierna bedroeg de uitstroom rond de 125 studenten. Naar verwachting zal de komende studie jaren de uitstroom toenemen tot ongeveer 160 vanaf 2009/2010 tot en met 2012/2013. Daarmee komt de totale uitstroom uit academische fiscale opleidingen in 2012/2013 ongeveer op 525 uit. Op hbo-niveau

¹⁰ <http://www.studentenmonitor.nl>

heeft de uitstroom zich ontwikkeld via een golfpatroon, met een piek in 2002/2003 van ruim 250 studenten en een dal in 2005/2006 van ruim 150 studenten. De verwachting is dat de uitstroom zich verder herstelt en daarna redelijk stabiel blijft met ongeveer 200 studenten per jaar. In de verdere toekomst (rond 2012/2013) zal de uitstroom van fiscalisten op hbo-niveau waarschijnlijk toenemen tot ongeveer 250 studenten per jaar vanwege de fors toegenomen instroom van studenten in 2008/2009.

3 Wie zijn de jonge fiscalisten?

Het vorige hoofdstuk gaf een indruk van de verschillende fiscale opleidingen en vooral van hoeveel studenten er in de fiscale opleidingen in- en uitstromen. Maar wie zijn die jonge fiscalisten nu eigenlijk? Dit hoofdstuk schetst een beeld van deze pas afgestudeerden. Paragraaf 3.1 gaat in op hun achtergrondkenmerken en Paragraaf 3.2 beschrijft hun curriculum vitae tot en met hun opleiding.

3.1 Achtergrond

De gemiddelde leeftijd op het moment van afstuderen ligt bij studenten fiscaal recht hoger dan bij studenten die vergelijkbare opleidingen afronden, namelijk ruim 27 ten opzichte van ongeveer 25 en een half bij Nederlands recht en 24 en een half bij notarieel recht. Pas afgestudeerde fiscaal economen op wo-niveau zijn met ruim 24 en een half jaar gemiddeld een stuk jonger, veel jonger ook dan pas afgestudeerde bedrijfseconomen (27 en een half jaar). Fiscaal economen die op hbo-niveau hebben gestudeerd, hebben een afstudeerleeftijd van 25 jaar. Ter vergelijking, studenten die net hun opleiding accountancy hebben afgerond, zijn gemiddeld bijna 23 en een half jaar, terwijl de MER-studenten bij afronding van hun studie gemiddeld 24 en een half jaar zijn.

Fiscalisten zijn meestal man. Ongeveer 30 tot 40% van de afgestudeerden in de verschillende academische fiscale opleidingen is vrouw. Het aandeel vrouwen bij de hbo-opleiding fiscale economie is wat groter, namelijk 44%. Ook bij de vergelijkbare studies zijn de mannen in de meerderheid, met uitzondering van de academische opleidingen Nederlands recht en notarieel recht; daar zijn de vrouwen ruim in de meerderheid. Allochtonen zijn in de minderheid in het hoger onderwijs, al neemt hun aandeel de laatste jaren toe.¹¹ Het percentage afgestudeerde fiscalisten dat allochtoon is varieert. Voor afgestudeerden fiscaal recht is het 16%, voor afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau 8% en voor fiscale economie op hbo-niveau 16%. Het aandeel allochtonen bij fiscale economie op wo-niveau is aan de lage kant. Het gemiddelde over alle geslaagden in het hoger onderwijs ligt rond de 15% tot 16%.

Het opleidingsniveau van de ouders geeft een indicatie van de sociale herkomst van de fiscalisten. Opvallend is dat de ouders van fiscalisten minder vaak een opleiding in het hoger onderwijs hebben genoten dan ouders van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Zo heeft 47% van de ouders van afgestudeerden in fiscaal recht hoger onderwijs gevolgd, ongeveer tien procentpunt minder dan ouders van afgestudeerden in Nederlands recht en zelfs twintig procentpunt minder dan ouders van afgestudeerden in notarieel recht. Ook tussen fiscaal economen op wo-niveau (51%) en bedrijfseconomen bedraagt het verschil tien procentpunt. Academische fiscalisten behoren derhalve meer dan gemiddeld tot de eerste generatie hoger onderwijs binnen het gezin. Bij fiscaal economen op hbo-niveau heeft 32% van de ouders van afgestudeerden een opleiding in het hoger onderwijs genoten. Dit komt overeen met het percentage bij MER, maar ligt wel tien procentpunt lager dan bij accountancy.

---

¹¹ <http://www.statline.nl>

3.2 Tijdens de opleiding

Fiscalisten en studenten in vergelijkbare opleidingen hebben in het voortgezet onderwijs een gemiddeld eindexamencijfer van rond de zeven. Dit wijkt niet af van het gemiddelde. De toekomstige fiscalist valt over het algemeen dus niet op door zijn studieprestaties. Vergeleken met studenten in vergelijkbare opleidingen wijkt ook het vakkenpakket gemiddeld genomen niet af: fiscalisten kiezen ongeveer even veel alfa- en bètavakken. Wel ligt het aantal bètavakken een stuk lager dan het algemene gemiddelde. Gemiddeld bestaat het vakkenpakket van fiscalisten voor 20 tot 25% uit bètavakken, tegenover bijna 35% voor alle academici en bijna 30% voor alle hbo'ers. De fiscalist is kennelijk niet de grootste liefhebber van rekenen.

Ook in het hoger onderwijs onderscheidt de fiscalist zich niet door hoge tentamencijfers. Het gemiddelde tentamencijfer van studenten fiscaal recht en fiscale economie op hbo- en wo-niveau is ongeveer een zeven. Dat is net iet lager dan het gemiddelde tentamencijfer van studenten in vergelijkbare opleidingen. Ook is het lager dan het gemiddelde van alle academici (7,3) en alle hbo'ers (7,2). Hierbij kan worden opgemerkt dat niet iedere studie even moeilijk is.

Of studenten werkervaring opdoen tijdens hun opleiding, kan van belang zijn voor de snelheid waarmee zij een baan vinden. We onderscheiden drie soorten werkervaring. Ten eerste voor het vakgebied relevante werkervaring, ten tweede een typische studentenbijbaan en ten derde bestuurlijke ervaring, bijvoorbeeld bij een vereniging of belangengroepering. Fiscalisten hebben relatief vaak voor het vakgebied relevante werkervaring opgedaan. Van de academische fiscaal economen heeft 75% relevante werkervaring, tegenover 69% van de bedrijfseconomen. Voor de fiscaal juristen ligt het aandeel studenten met relevante werkervaring (83%) eveneens hoger dan bij vergelijkbare opleidingen. Dat hangt samen met het hoge percentage deeltijders onder de studenten fiscaal recht. Maar liefst 96% van de fiscaal economen op hbo-niveau heeft relevante werkervaring opgedaan. Dit komt ongeveer overeen met het percentage bij accountancy, maar ligt bijna tien procentpunt hoger dan bij MER. Typische studentenbanen hebben fiscalisten juist minder vaak gehad, al geldt dat niet voor de hbo'ers. Wat betreft bestuurlijke ervaring: studenten fiscale economie op wo-niveau en fiscaal recht hebben over het algemeen wat vaker in een bestuur gezeten dan studenten met een vergelijkbare opleiding. Het tegenovergestelde geldt voor studenten fiscale economie op hbo-niveau. Zij hebben juist minder bestuurlijke ervaring dan studenten met een vergelijkbare opleiding. Het volgende hoofdstuk gaat nader in op de arbeidsmarktpositie van fiscalisten ná hun opleiding.

4 Wat is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten?

De arbeidsmarktpositie van afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau is goed of zelfs zeer goed. Dit uit zich in een hoge baankans, een hoog salaris en baan zekerheid, met name bij fiscale economie op wo-niveau. De arbeidsmarktpositie van hbo'ers fiscale economie is wat salaris betreft niet top. Daar staat een extreem korte baanzoekduur tegenover. Andere opleidingen die het traditioneel goed doen op de arbeidsmarkt zijn opleidingen in de medische sector, zoals tandheelkunde, geneeskunde en farmacie en technische opleidingen als econometrie. Paragraaf 4.1 gaat nader in op de positie van pas afgestudeerde fiscalisten op de arbeidsmarkt. Paragraaf 4.2 beschrijft wat fiscalisten aantrekkelijk vinden in een baan.

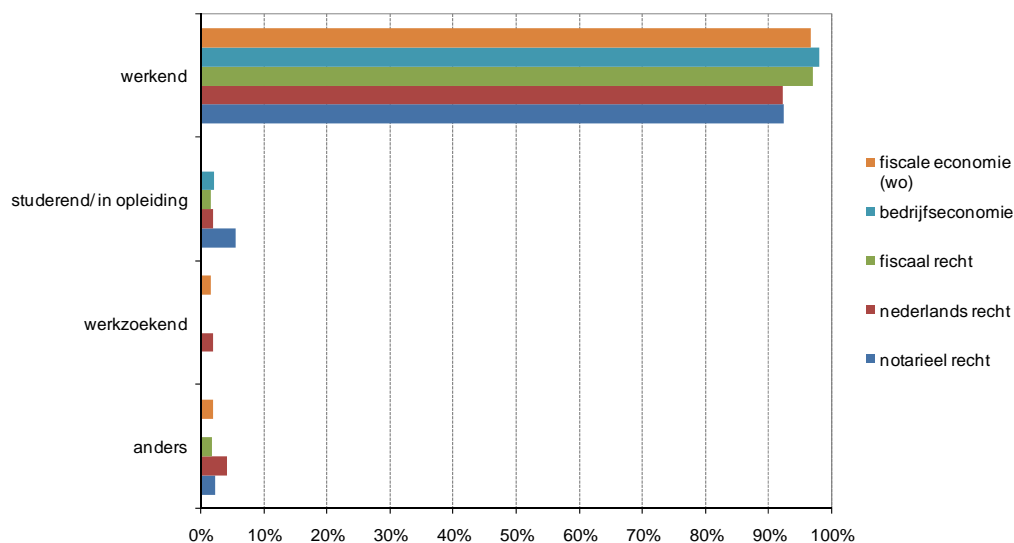
4.1 Wat krijgen ze?

Zoeken van werk

Slechts een verwaarloosbaar deel van de afgestudeerde fiscalisten heeft geen baan gehad in de eerste twintig maanden na afstuderen. De rest heeft allemaal gewerkt in die periode. 80% van de fiscaal economen op wo-niveau houdt het bij één baan, 14% verandert een keer van baan en 3% is in drie of meer banen werkzaam geweest. Van de afgestudeerden in fiscaal recht heeft 73% één werkgever gehad, 24% twee en 3% drie of meer werkgevers. Ook van de fiscaal economen op hbo-niveau heeft ongeveer driekwart één baan gehad. Fiscalisten zijn minder geneigd in de eerste twintig maanden na afstuderen van werkgever te veranderen dan afgestudeerden van vergelijkbare opleidingen: van de afgestudeerden Nederlands recht, notarieel recht en bedrijfseconomie op wo-niveau, en MER op hbo-niveau heeft 40% tot 50% twee of meer banen gehad.

Bekijken we de arbeidsmarktsituatie van afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau ná ongeveer twintig maanden, dan zien we dat vrijwel iedereen werkt (98%), een soortgelijk percentage als bij bedrijfseconomie en hoger dan bij Nederlands recht en notarieel recht (zie Figuur 4.1). Van de fiscalisten afkomstig van het hbo is ongeveer 90% aan het werk en niemand geeft aan werkzoekend te zijn. Het blijkt dat 10% (weer) studeert.

Figuur 4.1: De arbeidsmarktsituatie twintig maanden na afstuderen

Bron: SEO/Elsevier

De tijd die verstrijkt tussen het moment waarop de fiscalist actief begint met zoeken naar een baan en het moment waarop hij of zij begint aan de eerste baan op minimaal het niveau van de opleiding, noemen we de (baan)zoekduur. Let wel: deze weerspiegelt dus niet de meest recente arbeidsmarktsituatie. Voor afgestudeerden fiscaal recht bedroeg de gemiddelde baanzoekduur bijna vier maanden. Fiscaal economen vonden nog iets sneller een baan: gemiddeld al na 2,5 maanden. Daarmee staat fiscale economie op plaats drie en fiscaal recht net buiten de top tien van de opleidingen met de kortste baanzoekduur. Ter vergelijking, bij bedrijfseconomie bedraagt de baanzoekduur 4,5 maanden en bij Nederlands recht en notarieel recht respectievelijk 6,5 en 3,5 maanden. Fiscaal economen die een hbo-opleiding hebben gevolgd, hebben met een gemiddelde baanzoekduur van ruim één maand zelfs een extreem korte baanzoekduur. Overigens is de baanzoekduur van hbo'ers gemiddeld genomen korter dan die van academici. Zo liggen de zoekduur van afgestudeerden in MER en accountancy op respectievelijk 2,5 en bijna drie maanden.

Het is bekend dat fiscalisten in opleiding regelmatig al tijdens de studie worden benaderd door kantoren. Een dergelijke riante uitgangspositie op de arbeidsmarkt is niet voor veel anderen weggelegd. Ruim tweederde van de fiscalisten op wo-niveau zoekt actief naar een baan voor het afstuderen en ruim de helft van de fiscaal economen op hbo-niveau. Worden de fiscalisten vergeleken met afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen, dan blijkt dat alleen accountants vaker voor het behalen van de bul zoeken dan de fiscaal economen op hbo-niveau (ongeveer driekwart). Deze luxe positie wordt deels weerspiegeld in het relatief lage aantal verschillende zoekactiviteiten om een baan te vinden: 1,4 bij fiscale economie op wo-niveau en 1,9 bij fiscaal recht en 1,9 bij fiscale economie op hbo-niveau. Bij vergelijkbare studies is dit aantal hoger. Alleen bij accountancy ligt het aantal verschillende zoekactiviteiten (iets) lager dan bij fiscale economie op hbo-niveau.

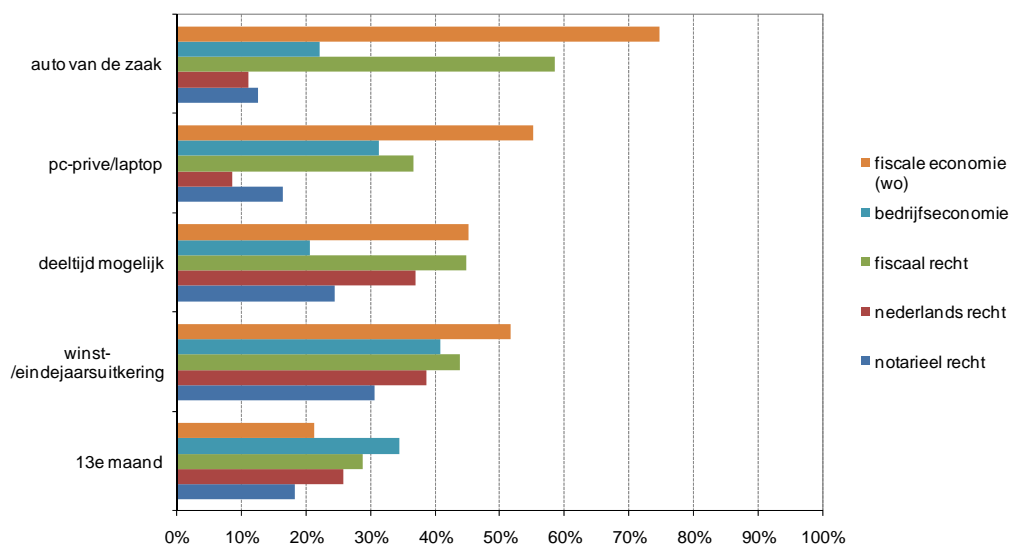
Van bijna alle zoekactiviteiten maken academisch gevormde fiscalisten minder gebruik dan studenten die zijn afgestudeerd in een vergelijkbare opleiding. Fiscalisten zoeken wel vaker een baan via open dagen. Bovendien zoeken fiscaal economen op wo-niveau meer dan bedrijfseconomen een baan via een stageplaats. Het lopen van een stage is overigens de meest gebruikte zoekactiviteit onder fiscalisten, gevolgd door een sollicitatie via de website van een bedrijf.

Arbeidsvoorwaarden

Fiscalisten met een academische opleiding worden goed betaald, met name de fiscaal economen. Het gemiddelde netto maandsalaris van afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau ongeveer twintig maanden na hun academische opleiding is bijna € 2100. Bij afgestudeerden fiscaal recht is dat een kleine € 1900. Ter vergelijking, pas afgestudeerde bedrijfseconomen verdienen gemiddeld € 1900, pas afgestudeerden met Nederlands recht € 1750. Ook fiscaal economen op hbo-niveau verdienen niet slecht, namelijk netto ongeveer € 1650 per maand. Dat salaris is vergelijkbaar met wat pas afgestudeerden in MER netto per maand verdienen (€ 1600) en wat minder dan wat pas afgestudeerden accountancy krijgen (€ 1750).

Ook wat betreft een aantal andere arbeidsvoorwaarden scoren fiscalisten goed op de arbeidsmarkt (zie Figuur 4.2 voor fiscalisten op wo-niveau).

Figuur 4.2: Percentage met enkele extra arbeidsvoorwaarden

Bron: SEO/Elsevier

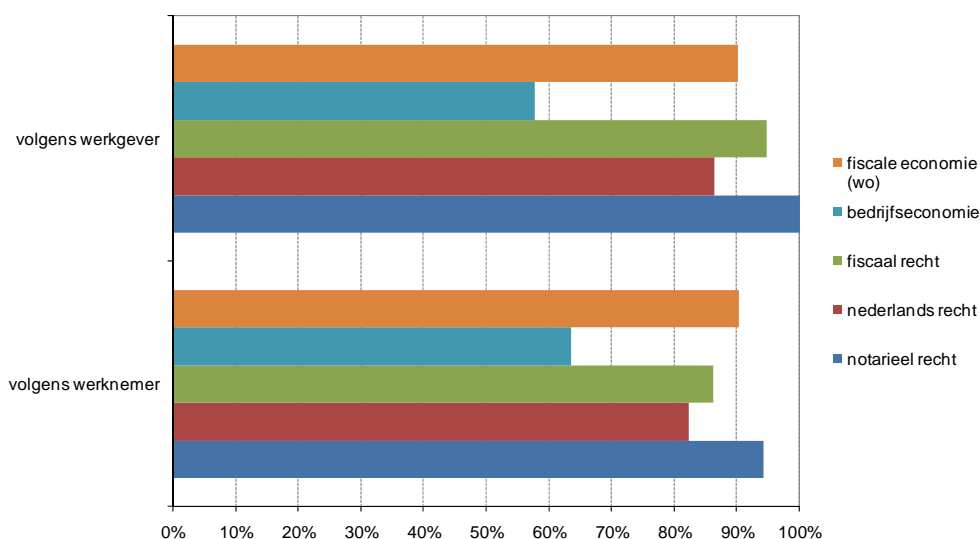
Fiscalisten op wo-niveau hebben vaker de mogelijkheid om in deeltijd te werken (dit geldt ook op hbo-niveau) en hebben vaker een auto en pc of laptop van de zaak. Ze hebben eveneens vaker een winst- of eindejaarsuitkering, hoewel fiscaal economen wel minder vaak recht hebben op een dertiende maand. Overigens maken alleen de fiscalisten op hbo-niveau ook echt gebruik van de mogelijkheid om in deeltijd te werken. 25% van de fiscalisten op hbo-niveau heeft een contract

van minder dan 36 uur per week, wat een aanzienlijk hoger percentage is dan bij de afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Academisch gevormde fiscalisten werken veel minder vaak in deeltijd, ongeveer 5% tot 11% doet dat. Het aantal uren per week dat zij gemiddeld volgens hun contract dienen te werken is met ongeveer 39 uren per week overeenkomstig met het aantal contracturen van vergelijkbare opleidingen. Fiscalisten maken wel relatief veel overuren: gemiddeld zes à acht per week. Bij vergelijkbare opleidingen ligt het aantal overuren behoorlijk lager. De academisch gevormde fiscalisten moeten kortom wel wat doen voor hun hoge salaris.

Aansluiting opleiding

De functies waarin de universitair geschoolde fiscalisten terechtkomen, kunnen alleen door werknemers met een academische opleiding worden vervuld. Dat oordeel spreekt tenminste het gros van de academisch gevormde fiscalisten over hun functie uit. Ook werkgevers vroegen voor deze functies in vrijwel alle gevallen om een werknemer met een universitaire opleiding (90% bij fiscale economie en 95% bij fiscaal recht). Voor functies die worden bekleed door academici met een vergelijkbare opleiding geldt dit minder, met uitzondering van notarieel recht (zie Figuur 4.3).

Figuur 4.3: Percentage dat academisch niveau eist (werkgever) of nodig acht (werknemer)

Bron: SEO/Elsevier

Niet alleen het niveau van de opleiding sluit goed aan op wat op het werk wordt verlangd. Ook de specifieke inhoud van de opleiding is bijna onmisbaar om de fiscale functies te kunnen vervullen. Meer dan 95% van de afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau geeft aan dat hun functie alleen met hun studierichting (rond de 45%) of een soortgelijke studierichting (rond de 50%) kan worden vervuld. Vooral bij bedrijfseconomie (79%) is dit percentage lager, ook al doordat slechts 12% van de bedrijfseconomen zegt dat hun functie alleen met hun eigen studierichting kan worden vervuld. Het andere uiterste wordt gevormd door de afgestudeerden in notarieel recht, van wie driekwart aangeeft dat hun eigen studierichting noodzakelijk is om hun functie te

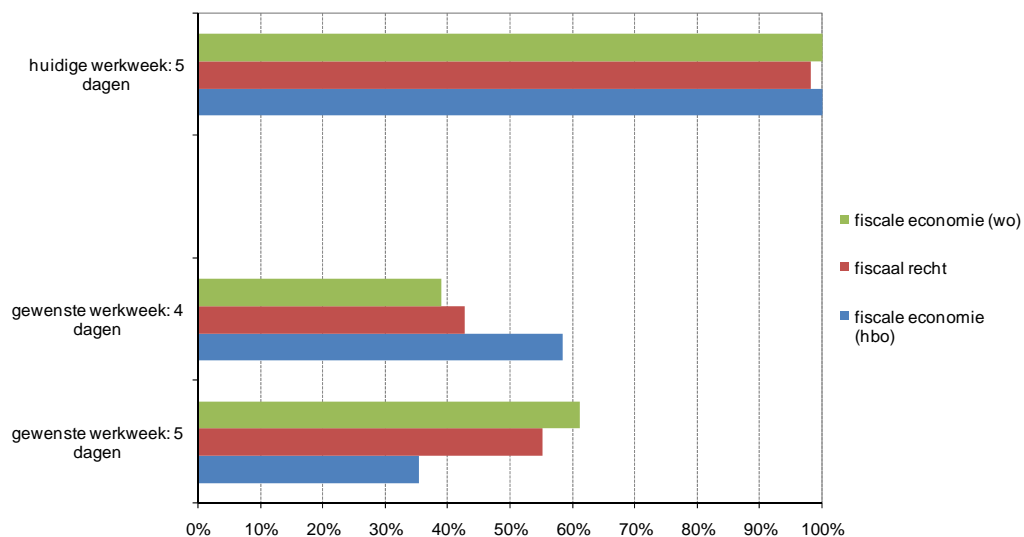
vervullen. Bij de afgestudeerde fiscaal economen op hbo-niveau geeft een eveneens hoog percentage aan dat hun functie alleen met hun studierichting of een soortgelijke studierichting kan worden vervuld (86%). Bij accountancy is dat nog hoger, bij MER een stuk lager.

4.2 Wat willen ze?

Fiscalisten krijgen dus veel, maar zijn ze daar ook tevreden mee? Of zouden ze bepaalde arbeidsvoorwaarden graag anders zien? In Studie & Werk wordt hierover een aantal vragen gesteld. Fiscalisten op zowel hbo- als wo-niveau geven een ruime voldoende voor hun arbeidstevredenheid: gemiddeld ongeveer een 7,5. Dit cijfer is ongeveer gelijk aan de tevredenheid van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen.

Wat veel voltijders graag zouden willen veranderen, is het aantal werkdagen waarover de werkuren worden verdeeld. Ze zouden liever vier dagen in de week wat langer willen werken, dan vijf relatief korte dagen (zie Figuur 4.4).

Figuur 4.4: Huidige en gewenste aantal werkdagen per week voltijders

Bron: SEO/Elsevier

Overigens geldt deze wens om vier langere dagen te werken niet alleen voor fiscalisten. Ook afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen geven dit aan en hetzelfde patroon is gemiddeld genomen zichtbaar bij alle hbo'ers en wo'ers. Berkhout & De Graaf (2005) vonden soortgelijke resultaten in een onderzoek onder werknemers in de collectieve sector.¹²

Bij de minimale eisen die fiscalisten stellen aan de arbeidsvoorwaarden bij een eventuele nieuwe werkgever worden relatief vaak genoemd het kunnen werken in deeltijd, het flexibel kunnen

¹² Berkhout, P. en D. de Graaf (2005), *Terug naar meer? Langere werkweek in de collectieve sector*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van BZK. SEO-rapport nr. 790.

indelen van werktijden, het bestaan van een bonussysteem en een winst- of eindejaarsuitkering, een pc/laptop van de zaak, een auto van de zaak en het kunnen kopen en verkopen van vakantiedagen. Mogelijkheid tot werken in deeltijd, winstuitkering en een auto van de zaak worden al vaker dan bij vergelijkbare opleidingen aangeboden in de huidige functies en kennelijk gewaardeerd. Hier kan het zogenaamde *endowment effect* een rol spelen: als iemand iets in zijn bezit heeft gekregen, hecht deze er meer waarde aan dan voorheen.

5 Waar komen jonge fiscalisten terecht?

De fiscale opleidingen zijn veel minder breed dan bijvoorbeeld bedrijfseconomie of MER. Ze leiden studenten in principe op tot belastingadviseur. Gaan de opgeleide fiscalisten ook daadwerkelijk als belastingadviseur aan de slag, of is er sprake van ‘weglek’ naar andere functies? Dit hoofdstuk beschrijft waar de fiscalisten terecht komen.

Sectoren

Een ruime meerderheid (zo’n 60% tot 80%) van de fiscalisten komt terecht in de zakelijke dienstverlening. Verder gaan fiscalisten ook bij de overheid en financiële instellingen aan het werk. Van de fiscaal economen op hbo-niveau komt zelfs bijna een derde te werken bij financiële instellingen. Tabel 5.1 geeft een overzicht van de sectoren waar fiscalisten komen te werken.

Tabel 5.1 In welke sectoren komen fiscalisten voornamelijk terecht?

	hbo fisc. economie	wo fisc. economie	wo fisc. recht
financiële instellingen	32	11	8
zakelijke dienstverlening	57	78	72
openbaar bestuur en overheidsdiensten	5	2	9
overig	6	9	11

Bron: SEO/Elsevier

Functies

De functies die fiscalisten vervullen liggen in het verlengde van de branches waarin ze werkzaam zijn: vooral financiële/administratieve functies (zo’n 80 tot 90%) zijn populair. Daarnaast komen afgestudeerde fiscalisten in fiscaal recht ook in juridische functies terecht (10%). Tabel 5.2 gaat nader in op deze functies.

Tabel 5.2 In welke functies komen fiscalisten voornamelijk terecht?

	hbo fisc. economie	wo fisc. economie	wo fisc. recht
<i>FINANCIEEL/ADMINISTRATIEF</i>	93	92	82
belastingadviseur/fiscalist	62	82	80
accountant	10	3	2
controller/treasurer	5	2	-
financieel of beleggingsanalist/-adviseur	3	5	-
hoofd/medewerker verzekeringen/pensioenen	6	-	-
overig	7	-	-
<i>JURIDISCH</i>	2	2	10
(bedrijfs)jurist	-	-	7
overig	2	2	3
<i>OVERIG</i>	5	6	8

Bron: SEO/Elsevier

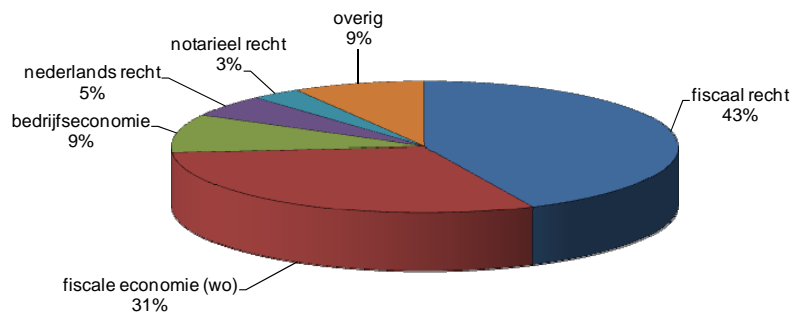
Van de academisch opgeleide fiscalisten geeft zo'n 80% aan als 'belastingadviseur/fiscalist' te werken. Van de fiscaal economen op hbo-niveau is dat ruim 60%. Bij de afgestudeerden in fiscaal recht vindt er een 'weglek' plaats naar juridische functies, bij de afgestudeerden in de fiscale economie vooral naar andere financiële/administratieve functies.

Andersom zijn er ook afgestudeerden die vanuit een andere opleiding aangeven in een functie als belastingadviseur/fiscalist terecht te zijn gekomen (zie Figuur 5.1). Van de universitair opgeleiden gaan naast fiscaal economen en juridische fiscalisten ook afgestudeerden in bedrijfseconomie, Nederlands recht en notarieel recht¹³ naar eigen zeggen als belastingadviseur/fiscalist aan de slag. Van de hbo'ers zijn het met name de afgestudeerden in MER die aangeven belastingadviseur/fiscalist te zijn geworden. Maar liefst 43% van alle hbo'ers in deze functie heeft de opleiding MER gevolgd.

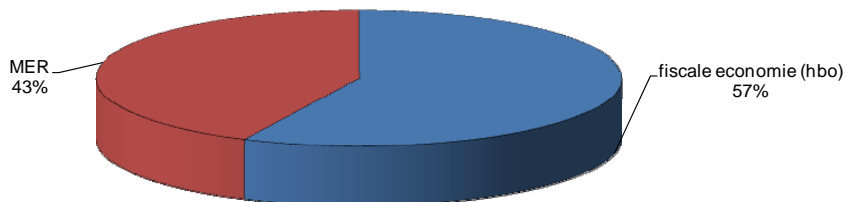
¹³ Zoals gememoreerd in Hoofdstuk 2 is het mogelijk dat enkele geregistreerde studenten Nederlands recht (deels) een fiscale opleiding hebben genoten.

Figuur 5.1: Welke opleidingen leiden op tot belastingadviseur/fiscalist?

wo

hbo

Bron: SEO/Elsevier

6 Wat is de vraag naar fiscalisten?

De arbeidsmarkt van fiscalisten was de afgelopen jaren krap. Dit blijkt onder meer uit de korte baanzoekduur en het hoge salaris van fiscalisten ten opzichte van afgestudeerden in andere studies. Vanaf de zomer van 2007 is er echter een crisis ontstaan op de financiële markten, die rond september 2008 escaleerde en tot een wereldwijde economische crisis heeft geleid. Momenteel bevindt Nederland zich in een recessie die voorlopig niet voorbij zal zijn: het Centraal Planbureau voorspelt voor 2009 een economische krimp van 3,5%.¹⁴ Het lijkt onvermijdelijk dat de kantoren met fiscaal personeel hier ook de effecten van zullen ondervinden. Hoe zich dit vertaalt in de vraag naar fiscalisten valt moeilijk te voorspellen op basis van macro-economische gegevens. Daarom heeft SEO in opdracht van de NOB een internetenquête afgenomen onder de kantoren in Nederland waar tien of meer leden van de NOB werkzaam zijn. In totaal zijn 29 kantoren uitgenodigd aan de enquête deel te nemen, waarvan er 20 de vragenlijst daadwerkelijk hebben ingevuld. De vragen die in deze enquête zijn gesteld hebben betrekking op de recente en toekomstige ontwikkelingen in de in- en uistroom van belastingadviseurs op deze kantoren.

Instroom

Tabel 6.1 laat zien dat een ruime meerderheid van de kantoren aangeeft dat de instroom van starters in 2009 ongeveer gelijk blijft ten opzichte van de afgelopen jaren. 58% van de ondervraagde kantoren geeft dit aan met betrekking tot academici en 63% voor hbo'ers. Daarnaast antwoordt 21% van de kantoren dat de instroom van academische starters in 2009 zelfs toeneemt (16% voor hbo'ers). Hiermee lijkt de economische crisis (voorlopig) een beperkte invloed te hebben op het aannamebeleid van de grotere kantoren.

Tabel 6.1 In hoeverre is de instroom van starters bij uw kantoor in 2009 veranderd ten opzichte van de afgelopen jaren?

	sterk afgenomen	licht afgenomen	ongeveer gelijk gebleven	licht toegenomen	sterk toegenomen
startende hbo'ers met een fiscale opleiding	5%	16%	63%	11%	5%
startende academici met een fiscale opleiding	5%	16%	58%	16%	5%

Bron: SEO-enquête onder grote kantoren

Het geringe aanbod van fiscalisten op de arbeidsmarkt wordt door enkele kantoren opgevangen door niet-fiscalisten aan te nemen en om te scholen tot belastingadviseurs. De verwachting is dat een dergelijke noodgreep ten tijde van een economische neergang als eerste wordt stopgezet. Inderdaad geven de kantoren aan dat ze hier momenteel wat minder gebruik van maken.

¹⁴ Centraal Planbureau (2009), *Centraal Economisch Plan 2009*. Maart 2009.

Uitstroom

De instroom blijft dus min of meer gelijk, al wordt wat minder gebruik gemaakt van omscholing van niet-fiscalisten. Zijn bij de uitstroom van personeel volgens de kantoren al wel de gevolgen van de crisis zichtbaar? Tabel 6.2 gaat hierop in.

Tabel 6.2 In hoeverre is de uitstroom van belastingadviseurs in 2009 veranderd ten opzichte van de afgelopen jaren?

	veel minder uitstroom	iets minder uitstroom	ongeveer dezelfde uitstroom	iets meer uitstroom	veel meer uitstroom
hbo'ers	0%	26%	63%	11%	0%
academici	11%	26%	58%	5%	0%

Bron: SEO-enquête onder grote kantoren

Tabel 6.2 toont dat de uitstroom van belastingadviseurs op wo- en hbo-niveau bij het grootste deel van de kantoren ongeveer gelijk blijft ten opzichte van de afgelopen jaren. 58% van de ondervraagde kantoren geeft dit aan met betrekking tot academici en 63% voor hbo'ers. Bovendien geeft 37% van de ondervraagde kantoren zelfs aan dat de uitstroom van academische belastingadviseurs in 2009 minder is (26% voor hbo'ers). Dit wijst er wederom op dat de economische crisis niet heeft geleid tot forse bezuinigingen op personeel.

Op de vraag "Welk segment van de belastingadviseurs is in 2009 vooral uitgestroomd?" reageren de kantoren tamelijk verschillend. Bijna 40% van de kantoren antwoordt dat er weinig uitstroom is of er geen specifiek segment benoemd kan worden (met andere woorden: de uitstroom is evenwichtig verdeeld). Verder geeft ongeveer 35% aan dat de uitstroom van fiscaal personeel voornamelijk plaatsvindt onder het relatief weinig ervaren en tot het lager en middenkader behorende personeel, inclusief aangiftemedewerkers. De resterende 23% geeft aan dat de uitstroom met name betrekking heeft op het relatief meer ervaren en tot het hogere kader behorende fiscaal personeel. Er is volgens de meeste kantoren dus niet vooral extra uitstroom van ouderen.

Toekomst

Tabel 6.3 tot slot geeft de verwachtingen weer van de kantoren met betrekking tot de verandering in het personeelsbeleid voor komend jaar ten opzichte van dit jaar. Ook de prognoses van de kantoren kunnen overwegend positief worden genoemd. 50% van de kantoren geeft aan dat de uitstroom van academici ongeveer gelijk blijft, voor hbo'ers is dit 67%. Bovendien denkt 28% van de kantoren dat er volgend jaar zelfs iets meer of veel meer academisch geschoolde belastingadviseurs nodig zijn (6% voor hbo'ers). Ook bij de pas afgestudeerde fiscalisten is het vertrouwen groot. Zo'n 90% van hen geeft aan, dat ze geen angst hebben om hun baan in het komende jaar te verliezen. De volgende editie van de monitor zal laten zien of de arbeidsmarktpositie van fiscalisten inderdaad zo goed blijft.

Tabel 6.3 In hoeverre verwacht u dat uw personeelsbeleid komend jaar verandert ten opzichte van dit jaar?

	veel minder belastingadviseurs nodig	iets minder belastingadviseurs nodig	ongeveer evenveel belastingadviseurs nodig	iets meer belastingadviseurs nodig	veel meer belastingadviseurs nodig
hbo'ers	11%	17%	67%	6%	0%
academici	0%	22%	50%	22%	6%

Bron: SEO-enquête onder grote kantoren

7 Samenvatting

Uit het SEO-rapport van 2008 bleek dat de arbeidsmarkt voor fiscalisten krap was. Ook met de economische crisis geldt deze conclusie anno 2009 nog steeds. De arbeidsmarktpositie van academisch gevormde fiscalisten is dan ook nog steeds goed tot zeer goed te noemen. Zowel de afgestudeerden in fiscaal recht - ongeveer 70% - als de afgestudeerden in fiscale economie - de resterende 30% - hebben een relatief korte baanzoekduur en een hoog salaris. Ook enkele secundaire arbeidsvoorwaarden als de mogelijkheid om in deeltijd te werken, een auto en pc/laptop van de zaak en een winst- of eindejaarsuitkering zijn beter geregeld bij fiscalisten op wo-niveau dan bij afgestudeerden in 'vergelijkbare' opleidingen, zoals bedrijfseconomie, Nederlands recht en notarieel recht. Met uitzondering van de mogelijkheid om in deeltijd te werken worden deze regelingen door fiscalisten ook meer gewaardeerd dan door anderen, wellicht mede doordat ze eraan gewend zijn geraakt. Daarnaast hechten fiscalisten aan het flexibel kunnen indelen van werktijden, een bonussysteem en het kunnen (ver)kopen van vakantiedagen. Tabel 7.1 toont de positie van de fiscalisten op wo-niveau voor wat betreft baanzoekduur (naar baan op eigen niveau)¹⁵ en netto maandsalaris.

Tabel 7.1 De positie van fiscalisten op wo-niveau bij de baanzoekduur en het netto maandsalaris

Gemiddelde baanzoekduur (maanden)	Gemiddelde netto maandsalaris (euro's)
1. Tandheelkunde (1,6)	1. Tandheelkunde (3.300)
2. Bouwkunde en civiele techniek (2,1)	2. Econometrie (2.100)
3. Fiscale economie (2,7)	3. Fiscale economie (2.075)
4. Geneeskunde (2,7)	4. Farmaceutische wetenschappen (2.000)
5. Notarieel recht (3,3)	5. Geneeskunde (2.000)
6. Farmaceutische wetenschappen (3,4)	6. Technische bedrijfskunde (1.975)
7. Informatica (3,7)	7. Bedrijfskunde (1.950)
8. Natuur- en sterrenkunde (3,7)	8. Constructiestudies (1.950)
9. Technische bedrijfskunde (3,8)	9. Scheikunde en chemische technologie (1.925)
10. Industrieel ontwerpen (3,8)	10. Aardwetenschappen (1.925)
13. Fiscaal recht (3,9)	14. Fiscaal recht (1.875)

Bron: SEO/Elsevier

Opvallend is dat afgestudeerden in fiscale economie een betere arbeidsmarktpositie hebben dan afgestudeerden in fiscaal recht. Daarmee hebben de fiscaal economen in het afgelopen jaar een sprong gemaakt ten opzichte van de fiscaal juristen. De komende editie van de monitor zal aantonen hoe robuust deze verschillen zijn. Ook de arbeidsmarktpositie van de van het hbo afkomstige fiscaal economen - fiscaal recht wordt niet op hbo-niveau aangeboden - is goed. Het salaris behoort weliswaar niet tot de absolute top - met netto ongeveer € 1650 per maand vergelijkbaar met MER en accountancy -, maar de baanzoekduur van deze fiscaal economen is

¹⁵ Let wel: de baanzoekduur betreft de tijd die verstrijkt tot het vinden van de eerste baan (op eigen niveau). Deze weerspiegelt dus niet de meest recente arbeidsmarktsituatie.

met ruim een maand vrijwel de kortste van alle hbo-opleidingen. Waarschijnlijk zijn mede door de goede arbeidsvoorwaarden fiscalisten heel honkvast. Ze veranderen veel minder vaak van baan in de eerste 20 maanden na afstuderen dan de afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen.

De gunstige arbeidsvoorwaarden wordt academisch gevormde fiscalisten overigens niet cadeau gedaan: ze maken relatief veel overuren. Ook zouden ze hun werkweek graag anders indelen, net als veel andere werkenden trouwens. Een substantieel deel van de voltijders – en bijna alle fiscalisten met een academische graad werken voltijds – zou liever vier lange dagen willen maken, dan vijf kortere. Dat geldt in nog sterkere mate voor de fiscalisten die een opleiding op hbo-niveau hebben behaald.

Logischerwijs gaan de meeste fiscalisten aan de slag als belastingadviseur/fiscalist. Dit aandeel lijkt zelfs toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Daarnaast komen fiscalisten terecht in andere financiële/administratieve functies. Juridische fiscalisten kiezen ook voor juridische functies als (bedrijfs)jurist. Omgekeerd gaan afgestudeerden in andere opleidingen als belastingadviseur/fiscalist werken, bijvoorbeeld via bedrijfseconomie en Nederlands recht. Dat is logischerwijs een minderheid, op academisch niveau ongeveer een kwart. Bijna alle fiscalisten geven aan dat hun opleiding of een daarmee vergelijkbare een *must* is om hun functie te kunnen vervullen. Op hbo-niveau wordt kennelijk ook MER daaronder geschaard. Maar liefst 43% van belastingadviseurs/fiscalisten op hbo-niveau is namelijk afkomstig van die opleiding. Dat aandeel lijkt toe te nemen.

De havo- en vwo-scholieren die voor de fiscale studies kiezen, zitten - als wij hun kwaliteit afmeten aan de gemiddelde eindexamencijfers - op het gemiddelde. Verder hebben zij doorgaans minder exacte vakken in hun pakket. Opvallend is ook dat fiscalisten relatief vaak tot de eerste generatie hoger onderwijs behoren. Dat wil zeggen, dat hun ouders minder vaak een opleiding in het hoger onderwijs hebben genoten, dan ouders van afgestudeerden met vergelijkbare opleidingen.

De universiteit die de meeste fiscalisten opleidt is de Universiteit van Tilburg. Wel neemt het aandeel fiscaal economen van de Erasmus Universiteit toe. Van de hbo-instellingen leveren de Fontys Hogescholen Eindhoven het grootste aandeel. Ook op hbo-niveau is het (nu nog geringe) aandeel van de Rotterdamse instellingen groeiende. De in het SEO-onderzoek van 2008 voorspelde groei in de uitstroom van fiscalisten heeft zich vooralsnog niet ingezet. De uitstroom uit de fiscale opleidingen is in vergelijking met 2006/2007 nagenoeg gelijk gebleven. Desalniettemin wordt voor de komende jaren voor deze opleidingen een groei in de uitstroom verwacht. De totale uitstroom uit academische fiscale opleidingen komt in 2012/2013 naar verwachting uit op ongeveer 525. Op hbo-niveau is de voorspelling dat de uitstroom toeneemt tot ongeveer 200 studenten per jaar. In de verdere toekomst (rond 2012/2013) zal de uitstroom van fiscalisten op hbo-niveau waarschijnlijk nog verder toenemen tot ongeveer 250 studenten per jaar vanwege de fors toegenomen instroom van studenten in 2008/2009.

Een nadeel is dat de bachelor fiscale economie op wo-niveau niet in deeltijd kan worden gevolgd. Uit het relatief hoge percentage in deeltijd studerende juridische fiscalisten valt af te leiden dat er zeker behoefte aan bestaat. Ook afgestudeerde hbo'ers volgen hun opleiding relatief vaak in deeltijd. Volgens zowel de meeste universitair opgeleide fiscalisten als hun werkgevers kunnen

hbo'ers zonder extra opleiding niet de huidige functies van academici vervullen. Beiden geven aan dat een universitair opleidingsniveau nodig is.

Ondanks de huidige economische crisis blijft de arbeidsmarktpositie van de fiscalisten dus goed. De in- en uitstroom van fiscaal personeel blijft bij de grotere kantoren naar eigen zeggen dan ook min of meer gelijk. Ook in de nabije toekomst verwachten ze daarin geen verandering, net als de fiscalisten zelf. Bijna alle pas afgestudeerde fiscalisten geven aan geen angst te hebben om komend jaar hun baan te verliezen. De komende editie van de monitor zal aantonen of dit optimisme terecht is.

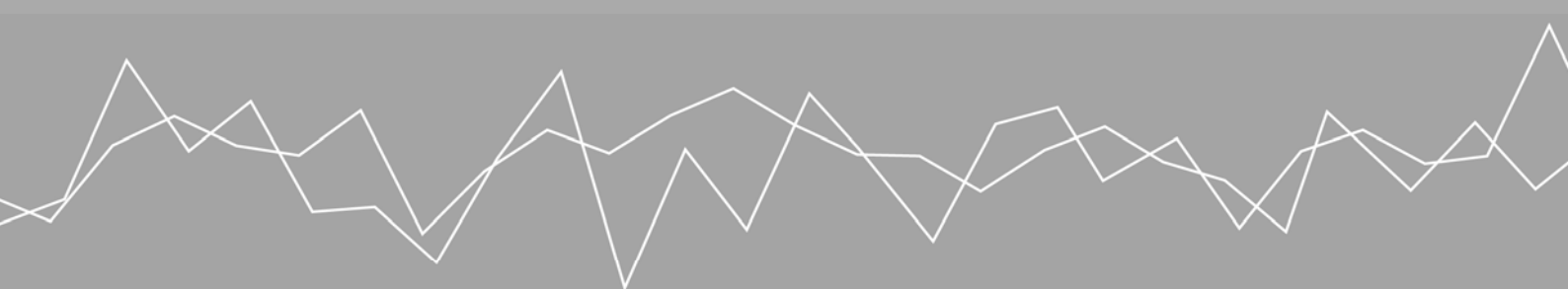
Bijlage: Databronnen

Het onderzoek is gebaseerd op drie databronnen: het SEO/Elsevier-bestand, cijfers van CBS en IB-Groep en een door SEO afgenomen enquête onder grotere kantoren met fiscaal personeel.

1. SEO/Elsevier-bestand. Dit bestand bevat de gegevens van een grootschalig jaarlijks onderzoek onder pasafgestudeerden van het hoger onderwijs (hbo en wo). Het bestand is het exclusieve bezit van SEO Economisch Onderzoek en Elsevier. In het SEO/Elsevier-onderzoek wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerden door middel van een (internet)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. Voor het voorliggende onderzoek hebben we de laatste twee jaargangen gebruikt. Deze jaargangen hebben betrekking op de uitstroom in de periode september 2005 tot en met augustus 2007, en omvatten in totaal ruim 13 duizend ingevulde vragenlijsten door pasafgestudeerden in het hoger onderwijs. Van hen hebben 168 een fiscale opleiding gevolgd: fiscale economie hbo (45), fiscale economie wo (62) en fiscaal recht (61). Deze aantallen zijn voldoende om statistisch betrouwbare uitspraken te doen.

2. Cijfers CBS/IB-Groep. De data van CBS betreffen aantallen instromers en geslaagden in het hoger onderwijs voor de jaren 1997 t/m 2007 voor de fiscale opleidingen naar schoolgemeente, opleidingsfase en opleidingsvorm. De geslaagdenaantallen zijn hierbij afgerond op tientallen. De data van de IB-Groep betreffen aantallen instromende studenten en geslaagden in het hoger onderwijs voor de jaren 2007 en 2008. De geslaagden voor 2008/2009 waren op het moment van schrijven nog niet bekend. Het aantal instromende studenten betreft alle studenten die voor het eerst aan de betreffende studierichting beginnen.

3. SEO-enquête onder grotere kantoren met fiscaal personeel. Voor het onderzoek van dit jaar heeft SEO Economisch Onderzoek een enquête afgenomen onder de kantoren in Nederland met tien of meer leden van de NOB. In totaal gaat het om 29 kantoren. Deze kantoren zijn in april 2009 door de NOB benaderd voor het invullen van een korte online enquête. De enquête bevatte zes vragen over de recente en toekomstige ontwikkelingen in de in- en uitstroom van personeel op de verschillende kantoren. De enquête is door 20 van de 29 kantoren ingevuld.

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 · 1018 WB Amsterdam · T (+31) 20 525 16 30 · F (+31) 20 525 16 86 · www.seo.nl